

Még néhány lépés

Megöltek.

Engem megöltek. S én mégis járkálok, mosolygok, beszélgetek. Szamárságokról. Komoly dolgokról is. Még arról is, hogy engem megöltek. Akik már halottak róla valahol valamit, csordultig vannak kíváncsisággal, s szeretnék tudni a részleteket is.

Noshát, kérem! Kielégítem tudásszomjukat. Elmondom a részleteket. Mindent megjegyeztem. Mily különös, ugye, hogy a halottaknak kiváló az emlékezetük?

Tudják mi az, hogy önálló tárlat? Így szokás ünnepelni az évfordulót. Úgy tartják, ez a legnagyobb jótétemény, a legszebb ajándék egy festőművésznek. Én is így vélem. Ez – megmérettetés. Fizetség. Hogy miért? – kérdik. A gürçölés éveiért és évtizedeiért, a lelket romboló kétségekért, a kétségbeesésért, a reménytelenségért. Fizetség az elképzelhetetlenül ritka boldog pillanatokért, amikor megvilágosodik az ember. . . Lehet, nem is megvilágosodás ez, csak hiú káprázat, öncsalás? Bárhogyan legyen is, eljön az óra, s művész vagy, és lemeztelenített vérző szívvel ott állsz az egész világ előtt. . .

Szerfölött pompázatosan kezdődött az egész. A Képzőművészeti Szövetség helyi szervezetének kiállító szalonjában (ilyen hangzatos névvel illetik az egyik lakóház néhány földszinti szobáskáját), aznap összejött városunk szellemi életének arisztokráciája: kiállítások és bemutatók örök elmaradhatatlanjai (úgy járnak az ilyen helyekre, mintha ez lenne a munkájuk), öregedő, s ettől aztán könyörtelenül egyre fiatalosabb dámák, bizonyos bőrzakós-diplomatatáskás fiúk, szemükkel gyanakvóan méregető nyugdíjasok – eltökélt elutasítói mindennek, amit tárlatokon kiállítanak, színpadon bemutatnak, vagy ami nyomdázgép alól kifut. Ezenkívül különböző személyek egész sora, akik minden ilyen összejövetelel ott vannak, nem szívük szerint, hanem kötelességből (újságírók, művelődési intézmények képviselői). No és, természetesen, a kollégáim – festőművészek. Más és más indítékok hozzák ide őket: kit a kíváncsiság, kit a kötelező udvariasság (mégiscsak egyik társad kiállítása nagy esemény!), kit meg, úgy lehet, az igazi érdeklődés. De az ilyenek, szívemre tett kézzel mondhatom, mind kevesebben és kevesebben vannak. Eljött Jevgenyij is. Valamikor az ősidőkben együtt tanultunk a jelecki képzőművészeti főiskolán. Együtt voltunk abban a szibériai városban, együtt éltük át a „kaja nuku” fekete napjait, s együtt szórtuk szét később az első honoráriumainkat. .

Udvarias biccentés, és ő is, én is elfordulunk. A kiállítás előkészítésének hosszú napjai alatt sikerült jótékony közönybe merülnöm az értelmetlen rohangászások, az idegtépő felfordulás iránt. Alig hallottam a megnyitét, nem láttam az arckokat, az embereket, akik kezemet szorongatják. Egyetlen gondolat dobolt a halántékomban fájdalmasan: jó volna mielőbb véget vetni az egésznek! Megfoghatatlan módon, de olyan volt ez az egész, mint valami temetés. Így néz ki egy előre megrendelt gyászszertartás. Hiába vagyok életben, engem

már igazi szertartásossággal végleg elbúcsúztattak: „holtakról jót, vagy semmit”. Már megkaptam a „végtisztességet”. S aztán fekete árnyával bekúszik a lélekbe a bizalmatlanság.

Merev tekintettel néztem körül a falakon függő vásznaimon. Ez itt az én „halhatatlanságom”! A kriksszkrakszaim! Micsoda távoli és idegen...!

Elkerültem a gratulációkat, a kézfogásokat, a vállveregetéseket (már zsi bongani kezdett tőlük a vállam), leültem a sarokba, a kisasztalhoz, amelyiken a kiállítási vendégekönyv állt. Odasántikált hozzám egy öszes hajzatú állampolgár, igazságtévő lázban égő tekintettel:

– Elnézést – mondta, miközben minden ceremónia nélkül ellökdösött a székemről. – Véleményt kell nyilvánítanom.

Miért kell? Ki kötelezte rá? Úgy rémlik, még meg is kérdeztem.

– A lelkiismeret – felelte kurtán és eltökélten.

Később elolvastam a beírását. Sokat írt Levitanról, arról, hogy micsoda nagy tájképfestő volt. Én, a véleménye szerint, nyomába sem érek Levitannak, de a magam módján én is hozzájárulok a felnövekvő nemzedék esztétikai neveléséhez.

Aztán bankett volt, zagyva összevisszaság. Elcinte alkoholmentesen, ahogy az elő is van írva... Ám a hagyományt nem lehetett felborítanom, a művész-társaság egyszerűen nem értette volna meg, ha nem biztosítok még jókor meg-lehetősen mennyiségű tiltott itókat. A *Repülő Egér* drinkbárban el is ment rá a teljes honoráriumom, amit megkaptam közvetlenül a kiállítás megnyitása után.

Így aztán kiengedtem a féket, és úgy leíttam magam a sárga földig, mint egy utolsó iszákos, emiatt tisztára el is felejtettem mindent, ami a banketten történt. Még arra sem emlékszem, hogy ott volt-e Jevgenyij vagy se.

A kiállítás egy teljes hónapon át nyitva volt a közönség előtt. S ez alatt a végetérhetetlenül hosszú és csüggesztő hónap alatt (bár bontották volna le előbb!) szinte félálomba süppedtem. Zárása előtt a vezetőség kiértékelést szervezett.

Előtte még benéztem „gyermekeimre”, hogy egymagamban tanácskozzam velük, s mielőtt még idegen és egykedvű vélekedéseket hallgatnék, megtudjam, hogyan ítélték őket. Az utolsó napokban látogató már egyáltalán nem akadt, no, azt sem mondom, hogy eleintén a közönség egymás hegyén-hátán tolongott volna...

Reggel óta szürkés, borongós volt az idő. Szobáról szobára lödörögtem. A báyadt megvilágításban egyes képek mintha színüket veszítették volna, megfakultak, s valami rég lefutott színpadi produkció előregedett kellekeinek hatottak. Másokon meg, függetlenül a fedett fénytől, nyersek, szemtelenül hivalkodóak voltak a színek, mintha ordítottak volna... Jól tudom, hogy akkoriban szinte betege voltam annak, hogy a színeknek őseredeti tisztaságukat adjam vissza, s hát mi jött ki ebből. Nem jutottam el a tisztaságig. A színek rikitottak, s ez a rikitozás a földre vert, elnyomott mindent maga körül... ,

A hang titka, a szó titka, a festék titka... Nincsen birtokában maga az alkotó sem... Hogyan lehet ez? Az ecset ugyanaz, a festék ugyanaz, a kéz is ugyanaz... És a lélek is ugyanaz! Ámde az egyik vászon él, reszket, lélegzik. A másik meg halott. Igaz, hogy nem sok, de nekem is van – olyan, amelyik lélegzik.

Nem áltatom magam. Tudom, mit érek. Mindig is tudtam. S tudtam, bár-hogyan igyekszem is, ha, lámcsak, a bőrből bújnak is ki, a fénnel teljes festék alatt, amely a női testet jelenti, nem árad élő vér; s az emberi lényeg ha-

talmasságát, határtalanságát nem sugalmazza egyetlen vásznam sem, s nem rendíti meg azt, aki előtte áll.

De azért van, van itt valami... Akár ha csupán ez a kicsi vászon is: mint kis lángok, szibériai fürdőzők, fölöttük a tavaszi ég. Ők élnek itt, a színek. Nicak, milyen tiszták, milyen életerősek, áthatóak, akár a friss tavaszi levegő a mezőn!

DE TE... Te nem vagy a vásznon. Pedig vagy – te is. Te vagy benne mindenben, te szólsz hozzám mindenhol, te vagy benne minden színben, a színek minden árnyalatában. Csak te élsz, csak te lélegzel... Örültségekbe sodró viharként zúdultál rám azon a tavaszon, emlékszel...?

És itt a portréd – a te portréd! Boldogságomban eszemet veszve fogtam hozzá, szárnyaim nőttek a közelségedtől. Ezért ilyen az alakod röppenő vonala, napfénytől csillogó hullámos hajad... S hűvös a tekinteted, mint egy hideg levegőáramtól megdermedt szoba, s valahonnan messziről, távolról, a távolból nézel, ahová nekem elérnem meg nem adatott. Nem fejeztem be akkor a képet – kimerültem, mint valami irgalmatlan vágatól, nem jutottam levegőhöz, s akkor fejeztem be, emlékezet után, amikor már nem voltál velem. Elutaztál és nem adtál még egy kis fényképet sem. Ezek voltak az utolsó szavaid: „Megbocsáss, de neked nem asszony kell, hanem egy türelmes, gondos néne...”

En megértelek: festőművész-feleségnek lenni nem valami vonzó kilátás. Bár első pillantásra szinte csábos lehetőség. S mi valójában? Beosztani minden kopjekát, megélni úgy-ahogy hónapról hónapra, várva a megígért honoráriumot, amelyik valahogy mindig kevesebb, mint amit előbb mondtak... Védelmesni, oltalmazni a válságok és „önrombolások” sötét pillanataiban olyan helyzetekben, amelyek leginkább jellemzik kedvesünket, a művészt. Eltűrni harsány barátok és tolakodó tisztelők vonulgatását, végighallgatni el nem ismert zsenialitását ilyenformán mégiscsak megerősítve látó hitvesünk ittas képzelgését, lázas szövegeit... Ehelyett többre becsülte az egyszerű, világos életet, amely biztos megélhetést nyújt az év, a hónap minden napján.

S mégis, a portréban van valami igazi, az életöröm ezen a portrén még vitába száll a fájdalommal, a kiúttalansággal. Az én búcsúzásom ez. Dehát már tíz éve. Tíz éve!

A veszély egyelőre még láthatatlan, de már mintha futva menekülnék előre, hirtelen abbahagytam a képek nézegetését, s csak akkor nyugodtam meg egy kicsit, amikor nagyot dörrenve becsapódott mögöttem az ajtó. Kifújom magam, kipihenem ezt a hajszát. Hajsz...? Hát ki hajszol engem? Mi van velem? Üldözési mániám van, vagy mi? De hisz' teljességgel rendjén megy minden, olyan tartós megbecsülést élvezhetek, ami egy egész jó festőművésznek jár ki. Minden normális. Minden kiváló. Minden „oké”, ahogyan a mai fiatalok mondják. Egyszerűen csak kifáradtam, örületesen elfáradtam a kiállítással kapcsolatos öngyöttrésben meg a hónap feszültségeitől. Általános fáradtság. Kissé korán, igaz, ötvenéves koromra! De majd lebontják ezt a rosszul sikerült kiállítást, s én kipihenem magam. Kipihenem magam. Feljön még az én ragyogó csillagzatom! És dolgozni... dolgozni... dolgozni!

Mentem az esteledő utcán... A fagy erősödött, a felhők szétoszlottak, kis időre kibújt a nap. Olyan forróan tombolt, mint az erdei tűzvész, úgy ömlött végig a felső emeletek ablakain, mint a megolvadt fém. Magát a napot már nem látjuk, tömör házfalak takarják. Fénye is azzal a csodálatos világszállal árad, ami a haldokló téli napé egyedül. Ez a fény nem is annyira az égből jön, mint inkább a nemrég hullott hó érintetlen-tiszta fehérségéből, s

a hó, mintha magába itta volna a fényt, most bőkezűen osztja, önti a világra, s a korai árnyak is ezért ilyen áttetszőek és derűsek. Bárcsak volna emberi tehetség vászonra vinni ezt! Nem tudom, kinck hogy, de nekem ez nem adatott meg. S nem álszerénységből mondom.

Csak lépkedtem, s azon töprengtem, hogy már csak egy kevés idő van: megélem a holnapi napot, s akkor megszabadulok a zűrzavartól, egymagamra maradhatok megint – az én örömmel, az én bűnhődéssel... Miért is nyugtalanít engem ennyire ez a holnapi nap? Mintha talán egész életemben semmi ilyesmi nem akadt volna még. Ez – alkotóközösségünk munkatervben rögzített soron levő programja. Bármire jutnak is, én behúzhatok magamnak egy hón óhajtott strigulát. S egyáltalán összejönnek-e a festőművészbárátok? Ki tanulmányúton jár, ki kiküldetésben van, kit meg erővel sem lehetne kivonszolni a padlásszobájából. Persze, vannak elmaradhatatlanok. Ők aztán mindig ott vannak akárhány ilyen beszélősdin. Nem félek tőlük. Nem félemlítenek meg ügyeletestizti kritikáikkal. Aha! Úgy látszik, mégiscsak félek valamitől? Micsoda ostobaság! Hát mitől kellene nekem félnem? Ámde akkor meg mitől szorongok így, és miért nyugtalanodik a szívem...?

Aztán eljött. Eljött a nap.

Eleinte minden jófésülten folyt – illemtudó keretek közt és unalmasan. Hogy tiszteletre méltó elnökünk mit beszélt, amikor megnyitotta a kiértékelést, nem tudom; Maljugin művészeti kritikus sokat motyorászott bizonyos folyamatokról, stílusokról, a festészet korszerű feladatairól... időnként idegesen közbekiabált a helyéről Anna Bolsakova grafikus, a kifinomult (pontosabban szólvá kifinomútt) entellektüell-nagyasszony. Könnyedén krahácsolta a sarokban Sztjepan Karnovics szobrászművész.

S íme, szót kért Jevgenyij. Sokat nyammogott, rágta szája szélét... Jevgenyij nem nagy híve a szónak, ezt mindenki tudja róla. De azt is, hogy festészeti dolgokat illetően a szimata olyan, mint a vérebé, s nem kell elfogadni ízlését, különösen, ha nem róla, hanem valaki másról van szó. Amíg lélekben nekikészülődött, engem a hideg is kirázott, úgy keresgéltem emlékeim között, hogy mikor is beszélgettünk egymással tiszta szívből, ízlelgettük szemmel az ő munkáit vagy az enyémeiket... És nem, nem emlékeztem, így hát világos, hogy bizony régen lehetett az. Jevgenyij pedig felém fordult téztaszterű arcával, már az első jól látható ráncok is ütköztek rajta, kicsi, szúrós szemét úgy döfte belém, mintha árral szúrna, és torkát köszörülve beszélni kezdett...

Nem tudom, lehet, hogy azt mondta ki hangosan, ami apránként a tudat alatt bennem is felgyülemlett valahol, lelkem titkos rekeszében, de amit szóval megnevezett, az abban a szempillantásban ítéletté vált, halálos ítéletemmé, s én, miközben hallgattam őt, az első percekben valami megkönnyebbülésselérzéssel éreztem: no, végre hát! Beteljesedett!

Az egész vádbeszédre, amely levágott, s zavaros, mindazonáltal kikezdetlenül logikus volt, nem emlékszem, csupán egyes mondatok ragadtak meg tuskés bogáncsként az emlékezetemben.

– Téged, öregem, elhagytak a színek. Mert hát nézzétek... az, ni, ... meg az is ott! Ez nem szín, ez a színnek a profanizálása... Hazudsz te, öregem, becsapod magadat is meg a világot is...

Én hazudok? Ez nem igaz! Én mindig becsületes voltam! Megtettem mindent, amit tudtam, amire csak telt tőlem. Én lelkiismeretesen dolgoztam – mi az, hogy! – nem is egyszerűen lelkiismeretesen, én nem kíméltem magam a munkában, napokon át ki sem léptem a műterem ajtaján, szinte a végte-

lenségig dolgoztam át azt, ami már készen volt. De lehet, hogy éppen ebben van a baj? „Agyonfestettem” a képeimet? Megfosztottam őket az elsődleges élmény hamvától? A lélegző élettől? Ezért ordít rajtuk úgy a szín, a nyers szín... Ezért látom én magam is száraz, halott kulisszának mindet. Mintha valaha valahol belül, mélyen született volna meg bennem a rémület, s most cseppenként itatná át már egész lényemet, torkomat szorítja el és lassan öldököl...

Amikor könyörtelen bírám utolsó szavai a fülemig jutottak, már halott voltam:

– Embereld meg magad, öregem, nézz a szemembe őszintén, fel kell hagynod ezzel a dologgal. Menj el egy iskolába rajztanárnak. Mert hát, ugyan mit? Megéri, ráadásul még nemes ügyet is szolgálsz... A pedagógusokat most támogatják... Fizetescmelésük volt... Isten neki, menj! Mit? Hát nem? – s körülhordozta tekintetét az ott ülőkön, mint aki helyeslésre számít.

Iszonyatos csend. Sokuk szeme sóváran izzott fel, mintha ragadozók prédát szimatolnak. Mások félrefordították kifejezésnélküli üres tekintetüket. Voltak olyanok is, akikében elrejtetlenségen kapott zavarodottság vert fészket a könyörtelen beszéd után: mert bárhogy legyen is, csak évfordulás, születésnap kiállítás ez azért, s most mi ez a hirtelen jött ledorongolás, ez nem illő, az ünnepeltet ütni. Hát hová is jutunk, ha utat engedünk az ilyen eljárásoknak?

Tudtam, többen is lesznek, akik habzó szájjal kelnek a védelmemre (ezáltal önmagukéra!), szép szavakat mondanak majd, sőt a vita hevében még a halhatatlanság érdemrendjét is a mellemre akasztják. Tudtam. De tudtam mást is: nem támaszthatnak fel. S más sem. Engem megöltek, és én nem támadok fel soha többé.

Marjuk önmagunkat. Útjuk a másikat. Ebben nincs semmi különös, megszokott dolog. Egyszerűen ilyen ez a mi mesterségünk.

De Jevgenyij belelendült, s képtelen volt megfékezni magát, holott hát már mindent kimondott. Hirtelen jött meg az ékesszólása, akár egy hegyről lezúduló áradat:

– A grafika? Neked, öregem, a rajz mindig erős oldalad volt. De most egyszerre csak belegabalyodtál. Hát tudod, a te rajzodból elszállt az élet, a vonalvezetésed élettelen, egyszerűen egy csík lett belőle, nem pedig a mozdulat csodája, amelyet örökkévalóvá tesz az ember egy csuklómozdulattal... Persze, mester vagy, elég jó mester! Sok mindent tudsz, érzékelsz! Menj tanítani, öregem.

Ilyen gorombán, mint Hamlet: „Vonulj kolostorba, Ofélia!”

– Majd az iskolában új erőre kapsz a gyerekek közt, magadra találsz. Gondolj bele komolyan, én csakis jót akarok neked, mint régi barátomnak.

Lendületesen szónokolt és szörnyen tetszelgett a rendíthetetlen hős szerepében. Megölni egy régi barátot, bizony mondom, testvérek, ehhez nem kis bátorság kell.

Remek legény vagy te, Zsenyika! Nemhiába tiszteltelek úgy mindig. De azért csak ne buzdulj föl olyan ordenáré módra saját magadon: hisz’ nem mondtál nekem semmi újat. Ugyanakkor nem vagyok egy öngyilkos alkat, s te most... Keményen és pontosan vitted be az ütést. Köszönöm, barátom!

Megöltek. Járkálok, eszem, iszom, beszélgetek, nevetek... A sajnálkozókkal (akadt belőlük jó néhány, jaj, de nagyon sajnálkoztak – mulasztásuk miatt! – azok, akik nem voltak ott a kiértékelésen) nyugodtan megvitattuk az

életemet. Még valami keserű elégtételt is találtam benne, ha már, ugye, egy elhúnyt képes rá, hogy elégtételt érezzen.

Szerettem volna Zsenykát megölelni, hogy megköszönjem neki, de ő, akciója után, szégyenteljesen megfutamodott. Beijedt és megszaladt, láthatóan nagyon is tisztában lévén azzal, hogy amit csinált, az kifejezetten bűn. Mert eltérés van ám, higgyétek el, más az egyszerű gyilkos és más a hóhér. Rád haragszom a legkevésbé, Zsenyka. No, meg aztán, megsértődhetnek-e a halottak? Csak egy az érdekes: hogy milyen hosszan húzódik el ez az állapot. Nem hiszem, hogy feltámadhatunk halottainkból. Nem. De hogy ezt így folytassam tovább, arra nem vagyok képes.

Ezekben a napokban nem mentem föl a padlásszobába, a műterembe. Meghaladta erőmet – másodszor indulni neki a Golgotának. Ennek a kísértetekkel, árnyakkal teli hatalmas, üres térségnek...

Utazzam el? Meneküljek? Mintha el tudnánk menekülni magunk elől... De, vajon olyan nagyon igaza van-e Jevgenyijnek, az ő könyörtelen egyenességével? Hiszen az, ami az én legkedvesebb, legszeretnivalóbb szülőtem, rész belőlem, vér a véreből, az én fájdalom. Amíg fest az ember, addig itt van, benne van... aztán az utolsó eszetvonás, és elszakította velem magától, átadja az embereknek, hideg, érzelmeket nem ismerő ítéletükre bocsátja. És kezdődik! Nézegetik, szagolgatják, szétszedik ízekre-porcikákra, elemzik, s nyugodtan, tevékenyen. Dehát nem halott még, még lüktet benne a vér... Vagy ezek, ezek az én gyermekeim halottan jöttek a világra? Nem, nincs igazad, Jevgenyij!

No és te, te? A te portréidon, de mindegyiken, amit csak festesz, szégyenletes fémfények mindenütt. A te műtermedben az ember a legszívesebben felüvöltene a rémségtől. Ez történt velem, amikor egyetlen alkalommal véletlenül odakeveredtem a műtermedbe. Rémület fogott el, de olyan, mint ami csak azt érheti, aki robotok közé került. Élő robotok közé. Igen, te képes vagy életet lehelni beléjük. Annál iszonyúbb...

Persze, ez elfogadhatatlan, a kritikusat megkritizálom, gyenge pontokat keresek a munkájában, mintha ezzel helyrehozhatnám a saját hibámat. Hát nem, jobb az igazság arcába néznen őszintén: nincs mentségem, nincs szalmaszál, amibe kapaszkodhatnék.

Kilépek a házból, megyek amerre a lábam visz, csak ne legyek egy helyben, csak ne merevedjek holt mozdulatlanságba. Csak menni, menni. És nem gondolkozni. A holtak nem gondolkoznak.

Bolyongok az utcákon, s a szemem a szokott módon, akaratomon kívül rögzíti, amit látok...

Egy fehér gyapjúsapkás, vörös nagykabátos kislány szinte hozzánőtt a női fodrászat ablakához, mint valami kicsibe, megbüvülten figyeli, hogyan igazgatja kezében fésűvel a székben ülő nő frizuráját egy karcsú, égszínékk munkaköpenyes tündér...

Meg lehetne festeni. Kedves kis zsánerkép kerekednék belőle. Á, ostobaság.

Szembejön két katonaiskolás növendék. Megmosolyogatóan ünnepélyes a külsejük. A ragyogóra boksolt csizmákon fényfoltok ugrálnak, kezükben, a celofán üveges törésfelületei közt tulipánok égővörös tüze...

Pékület ajtajában fennkölt nyugalma jelenség. Éles fülei keményen állnak, pofáján teljes közöny a környezete iránt. A kutya, akit igen fontos dolog foglal le, várja gazdáját.

Bárhová néztek is, csupa kísértés, csupa zsánerképnek ajánlkozó látvány... Csak másznak, másznak befelé az ember szemébe... eltatják az éberséget... s már az az érzésem, hogy nem is élő emberek járkálnak körülöttem, hanem hirtelen megelevenedett festmények, amiket valaki más festett. Menekülnek tőlük, de nem tudok... Kifulladás. Lehet, hogy most fogok megőrülni? Nyugodj meg, mondom magamban, nem halottaknak való – megőrülni.

Megállok, lehunyom a szemem, figyelem, milyen fájdalmasan görcsöl a szívem, s amikor kinyitom, látom, hogy ott állok a ház előtt – itt van, egészen fönny, a tető alatt a műtermem. Ez sorsszerű. Ez a végzet. A fátum. Kikerülhetetlen. És lassan, mintha valami ellenkezést gyűrnék le magamban, lépdlek, lépdlek fölfelé a lépcsőn.

Üres merevség, levertség... Munkáim, alkotásaim... A falnak fordulnak, ott állnak elszorodva, mint a megfenyített kisgyerekek, akiket sarokba állítottak, s elfelejtettek megbocsátani nekik. Szegénykéim, apátlan árvaságaim! Sehogyan sem bírok segíteni rajtatok. És magamon sem.

De hiszen megvolt... minden megvolt, volt életem, volt munkám... S talán bizony mindig rózsákkal telehintett úton jártam? Talán azelőtt nem marcangolták szívemet, mint a vad kutyák, kétségek saját erőmet illetően? És akadt méltatlan barát is, rosszakaratú gáncsoskodás is... S amikor te elhagytál... Talán ez okozta, hogy meghalt a lelkem. Nem, nem ez. Megmentett a munka. És most is készen áll a munkához minden: tiszta vászon feszül az állványon, vannak skiccek, amelyek majd képekké változnak. Akartam festeni egy képet, a címe Vadon... Meg akartam menteni egy érintetlen, titokzatos helyet az embereknek... Hogy színekké tegyem át a nedves fenyőlevél kesernyés aromáját, a vöröses túlevéllel beszórt erdei talaj ruganyosságát, ritka virágok törékenységét, a fatörzs kérgének mézes csillogását a kelő nap ferde sugarainak fényében...

Szerencsém volt akkor, találtam egy kis zugot az egyik természetvédelmi területen, amelyik csodálatos módon megőrizte eredeti szépségét... Munkára mozdult a kezem. Annak a kegyelemteljes pillanatnak az előérzetében éltem. amikor végül majd kinyújthatom kezem az ecsetért. S eljött a pillanat. S én kezembe vettem az ecsetet, s megkezdődött a kínvallatásom, jöttek az elerőtlenedés gyöttrő görcsei, miközben a lehetetlen feladat előtt álltam, hogy vászonra vigyem ezt a titokzatos-rejtelmes mindenséget, ami körülvett engem, ami ott lélegzett minden levélben, minden harmatcseppben, minden levélkocsányban.

Vázlatok tömegét csináltam, kínlódva igyekeztem elkapni és hatalmamban tartani a nap fényfoltjait. De azért az én tajgámat, az én vadonomat akartam megalkotni. S már itt az állványon a vászon, már rakom is fel az alapozót...

Ebben a pillanatban a vászon fehér négyzete élesen kiválik a műterem szürkés-lilás félhomályából. S hirtelen ráéreztem, micsoda ismerős ez a türelmetlen izgalom, amelyik a hatalmába kerít... Dolgozom, dolgozom! Ez, ez az én egyetlen menedékem! Ha ez a szörnyen falánk munkavágy van bennem, akkor én élek. Élek most is.

Szemem beleivódik a vászon fehérségébe, mintha áttetsző víztükörbe néznék, s rajta át megpillantom az alakokat, akiket festékekkel kell életre keltenem.

A szürkület mind sűrűbb és mind vakítóbban fehérlik benne a vászon. S hirtelen... Mi ez? A nap villant be talán utolsó búcsúsugarával a műterembe?

A megvilágosodás, az ihlet fényrobbanása teríti be agyamat? Én megláttam... én megláttam EZT!

Szétfoszlottak a falak és árván hozzájuk bújó vánnyadt gyermekcséim. Szétfoszlott az ablak és mögötte a ködös esti égbolt. Beláthatatlan térség nyújtózott előttem. Rétet láttam a sarjadó fű világoszöldjével, fölötte felmérhetetlenül mély azúrkék eget, a távolban bányatavat és tehéncsordát, térdig a vízben álló állatokat... S egy asszonyt...! Elöttem megy! Meztlábás bokája körül szellő mozgatja a kék vászonszoknyát. Háromszögfejkendője fehéren világít. A bádogsajtáron lángolva tükröződik a nap. Már mind messzebb és messzebb jár az asszony. Nem látom az arcát. Ki lehet az? Te...? Nem, te nem lehetsz az, nem lehetsz ilyen napfényeszöld békességben. De ismerem... Futok utána, megbotlom, elesek és felkiáltok. S a szél kitepi kiáltásomat csepeges ajkaim közül:

- Mama! Mama-aa-a!!!

Megfordul, és rámnevet teljes, gyönyörű ifjú arcával. Felém nyújtja karját. Hallom a hangját. Én is nevetek, röpülök feléje, alig érintem lábammal a földet, hogy mielőbb odahullhassak jóságos karjaiba. S fölöttünk csattog, árad a fülemüle éneke...

Megfesteni... azonnal megfesteni! Mindent úgy, ahogyan megláttam, s ahogyan ez mindig is élt bennem, az én szívemben - a rét is, a bányató is a tehénnel, ifjú anyám, az ég az áradó fülemüledallammal... Érzem, tudom... Most mindenre képes vagyok. Ki mondta, hogy nincs feltámadás? Itt van, eljött az én feltámadásom.

Topogok, csak topogok, miközben még itt van bennem a látvány, a sorsnak ez az ajándéka...

Csak sikerülne...

Nem sikerült!

Késő.

Mondják, a katona, szívében golyóval, még lép néhányat, mielőtt elbuknék.

Én is ezt a néhány utolsó lépést teszem most.

Mielőtt elbuknék.

(Konczek József fordítása)